

พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘

นางสาวมนัญญา ภูแก้ว
วิทยาการชำนาญการ กลุ่มงานกฎหมาย ๑
สำนักกฎหมาย

บทนำ

“การไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ” เป็นคำกล่าวที่เราได้ยินกันมาโดยตลอด ซึ่งหากจะกล่าวถึงการเจ็บป่วยคงไม่มีใครที่อยากจะประสบพบเจอ ซึ่งนอกจากจะนำมาซึ่งความเจ็บปวดทรมาน การไม่สามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติสุขแล้ว ยังต้องการสูญเสียทรัพย์สินเพื่อนำมาทำการรักษาอีกด้วย ดังนั้นการดูแลสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งต้องรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ครบหมวดหมู่ ถูกสุขลักษณะควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับโรคภัยต่าง ๆ ทั้งในส่วนของสาเหตุการเกิดโรค อาการของโรค แนวทางการรักษาโรคต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ไม่ควรละเลย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการช่วยลดโอกาสในการเกิดโรคภัยต่าง ๆ ได้อีกทางหนึ่ง

เรื่องความรู้เกี่ยวกับ “โรค”

โรค (Disease) คือ ความไม่สบาย ความเจ็บป่วย เป็นภาวะที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือขัดขวางการทำงานตามปกติของส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายจนปรากฏอาการ ซึ่งโรคสามารถแบ่งตามสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคได้เป็น ๒ ประเภท คือ

ประเภทแรก คือ โรคไม่ติดต่อ หมายถึง โรคที่เกิดจากความผิดปกติหรือความเสื่อมโทรมของร่างกายและจิตใจ ไม่สามารถที่จะติดต่อไปหาบุคคลอื่นได้ เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคมะเร็ง โรคนิวโรคจิต โรคประสาท และโรคความดันเลือดต่าง ๆ เป็นต้น

กลุ่มเสี่ยงของโรคไม่ติดต่อ ส่วนมากจะเป็นวัยทำงานเพราะมีความเครียด ขาดการออกกำลังกาย เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง แต่ปัจจุบันเริ่มตั้งแต่แม่และเด็ก แม่ต้องมีความรู้ในการเลี้ยงลูก เพราะเด็กไทยเป็นเด็กที่อ้วนมากขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง และเด็กที่อ้วนเมื่อเติบโตก็จะเป็นคนอ้วนมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ เบาหวาน ซึ่งขณะนี้เด็กไทยที่เป็นโรคเบาหวานก็มีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ ดังนั้น ตอนนี้ทุกกลุ่มต้องทราบว่าตัวเองมีสิทธิ์จะมีความเสี่ยง

ปัจจัยเสี่ยง ปัจจัยเสี่ยงที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคไม่ติดต่อที่เป็นปัญหาสำคัญ ได้แก่ ความเครียด การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ความดันเลือด การขาดการออกกำลังกาย โคลเลสเตอรอลและความอ้วน

ตัวอย่างของโรคไม่ติดต่อ

- โรคตาฟาง เกิดจากการขาดอาหารที่มีวิตามินเอ

อาการ - ตามืดเวลากลางคืน นัยน์ตาแห้ง เคืองตาไม่กล้าสู้แสง และผิวหนังหยาบแห้ง แดงเป็นสะเก็ด

การป้องกัน - รับประทานอาหารที่มีไขมันต่ำ ปลา นม ไข่แดง มะเขือเทศ ฟักทอง ข้าวโพด ถั่วลิสง มะละกอสุก ขนุน มะม่วง กล้วย ฯลฯ

- โรคเหน็บชา เกิดจากขาดอาหารที่มีวิตามินบีหนึ่ง

อาการ - เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย ขาตามปลายมือปลายเท้า ชาลิบเรียว กล้ามเนื้อไม่ทำงาน เหนื่อยง่าย

การป้องกัน - รับประทานข้าวซ้อมมือ ข้าวที่หุงไม่เช็ดน้ำหรือใช้วิธีนึ่ง เนื้อหมู ปลา ไข่แดง เครื่องในสัตว์ตัวต่างๆ และผักใบเขียว

- โรคโลหิตจาง เกิดจากขาดธาตุเหล็ก ขาดโปรตีนขาดวิตามินบีสิบสอง ร่างกายเสียเลือดมาก หรือเป็นโรคพยาธิลำไส้

อาการ - ซีด เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย หงุดหงิด เล็บบางเปราะ

การป้องกัน - รับประทานเนื้อสัตว์ ไข่แดง กุ้งแห้ง หอยขม ผักแว่น ผักพังกวย โหระพา สะระแหน่ ขึ้นฉ่าย กะปิ เป็นต้น

แนวทางการปฏิบัติโดยทั่วไปในการป้องกันโรคไม่ติดต่อ

๑. ต้องรักษาอนามัยส่วนบุคคลให้ดี
๒. จัดให้มีการสุขาภิบาลที่ดี
๓. ล้างพืชผักให้สะอาดก่อนรับประทาน รับประทานอาหารที่สุกสะอาด ปราศจากสารปนเปื้อน

๔. เลือกซื้ออาหารที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการอาหารและยา มีมาตรฐาน ระบุวันเดือนปีที่ผลิต และวันหมดอายุ

๕. ควรออกกำลังกายสม่ำเสมอ

ประเภทที่ ๒ คือ โรคติดต่อ หมายถึง โรคที่สามารถถ่ายทอดหรือติดต่อจากสิ่งมีชีวิตหนึ่งไปยังอีกสิ่งมีชีวิตหนึ่งได้ โดยไม่จำกัดว่าสิ่งมีชีวิตนั้นจะเป็นมนุษย์หรือไม่ก็ตาม โรคติดต่ออาจสามารถแพร่ไปสู่สิ่งมีชีวิตอื่นได้โดยสัมผัสโดยตรง การสูดดมหายใจเอาเชื้อโรคที่แพร่จากผู้ป่วย การรับประทานอาหารหรือน้ำดื่มที่มีเชื้อปนอยู่ หรือแม้แต่ผ่านตัวกลางที่เรียกว่า “พาหะ” หากโรคติดต่อนั้น ๆ มีการแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วสู่ชุมชนที่มีประชากรจำนวนมาก โรคดังกล่าวก็กลายเป็นโรคระบาด

การแพร่กระจายโรค หมายถึง การที่คนหรือสัตว์ได้รับเชื้อโรคหรือพิษของเชื้อโรคจากคนป่วยหรือสัตว์ป่วยแล้วทำให้เกิดเป็นโรคนั้นขึ้น ซึ่งได้รับเชื้อโรคหรือพิษของเชื้อโรคนั้นอาจได้รับโดยตรงหรือได้รับโดยทางอ้อมโดยมีตัวนำเชื้อที่เรียกว่า “พาหะนำโรค”

พาหะนำโรค คือ คนหรือสัตว์ที่มีเชื้อโรคแต่ไม่แสดงอาการและสามารถนำเชื้อโรคนั้นไปสู่ผู้อื่นได้

วัคซีน หมายถึง ตัวเชื้อโรคที่ตายแล้วหรือมีชีวิตแต่หมดอันตรายแล้ว หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของเชื้อโรค เมื่อฉีดเข้าไปในร่างกายแล้วจะมีผลกระทบกระตุ้นให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันโรคได้

โรคติดต่อมีผลต่อสุขภาพอย่างไร

๑. เมื่อเกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อจะทำให้สุขภาพร่างกายทรุดโทรม สุขภาพจิตเสีย เกิดความเครียดและวิตกกังวล

๒. ภายหลังการเจ็บป่วยอาจมีผลต่อสุขภาพในระยะยาว

๓. ต้องการระยะเวลาในการพักฟื้นสภาพร่างกายและจิตใจภายหลังเจ็บป่วย ซึ่งเป็นระยะที่ร่างกายยังอ่อนแอ ไม่สมบูรณ์ การทำกิจกรรมต่าง ๆ จึงยังทำได้ไม่เต็มที่

องค์ประกอบของการเกิดโรคมะเร็ง ๓ ประการ คือ

๑. สิ่งที่ทำให้เกิดโรค คือ เชื้อโรคต่าง ๆ

๒. มนุษย์

๓. สิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางอากาศ เศรษฐกิจ และสังคม

โรคติดต่ออันตราย หมายถึง โรคติดต่อพวกหนึ่งที่มีอาการรุนแรง มีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทำให้มีผู้เจ็บป่วยเสียชีวิต ซึ่งในเวลาต่อมากระทรวงสาธารณสุขได้จัดกลุ่มของโรคติดต่อตามความรุนแรงของโรคไว้ด้วย

และในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาได้เกิดการระบาดของเชื้อโรคติดต่ออุบัติใหม่ที่มีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง เช่น โรคไข้หวัดนก โรคซาร์ส โรคไข้สมองอักเสบนิปาห์ โรคอีโบล่า เป็นต้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยเสี่ยงหลาย ๆ ด้าน ทั้งที่เกิดจากปัจจัยตามธรรมชาติและที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ รวมทั้งยังอาจเกิดจากการจงใจกระทำให้เกิดขึ้น นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ก็ยังทำให้ความเสี่ยงของการแพร่ระบาดข้ามประเทศข้ามทวีปเพิ่มสูงขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงเกิดกระแสการตื่นตัวของทุกภาคส่วนทุกระดับ ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับชาติ และนานาชาติ ในการเตรียมความพร้อมที่จะป้องกันและควบคุมไม่ให้โรคที่เกิดขึ้นใหม่แพร่กระจายออกไปเป็นวงกว้าง

ปัจจุบันหากกล่าวถึงสถานการณ์ของโรคติดต่อในประเทศไทย จะพบได้ว่าการแพร่กระจายของโรคติดตอยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง และโรคติดต่อบางชนิดเป็นโรคสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ปัจจัยหนึ่งอาจเป็นเพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ในเขตร้อนชื้น จึงทำให้เชื้อโรคและแมลงที่เป็นพาหะนำโรคเจริญเติบโตและแพร่พันธุ์ได้ง่ายและรวดเร็ว ประเทศเขตร้อนจึงพบโรคติดต่อชนิดต่าง ๆ มากกว่าประเทศที่มีอากาศหนาว โดยโรคที่พบบ่อยในแถบเขตร้อนจะเรียกรวมว่า "โรคเขตร้อน" (Tropical Diseases) ซึ่งอาจเกิดจากเชื้อได้มากมายหลายชนิด นับตั้งแต่เชื้อไวรัสซึ่งมีขนาดเล็กมากลงไปถึงสัตว์เซลล์เดียวและหนอนพยาธิต่าง ๆ

ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยจึงได้มีการวางมาตรการรอบด้านเพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามการแพร่กระจายของโรคติดต่อ ซึ่งหนึ่งในมาตรการต่าง ๆ เหล่านั้น คือ การออกกฎหมายเกี่ยวกับโรคติดต่อ ซึ่งประเทศไทยนั้นได้มีการออกพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ ขึ้นบังคับใช้มาระยะเวลาหนึ่ง แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป โรคติดต่อต่าง ๆ ได้มีการวิวัฒนาการจึงทำให้ต้องมีการร่างพระราชบัญญัติโรคติดต่อฉบับใหม่ คือ พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ ขึ้นเพื่อให้เนื้อหาสาระในพระราชบัญญัติสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

เกี่ยวกับพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘

พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นพระราชบัญญัติที่ปรับแก้ไขและมีการเพิ่มเติมความมาจากพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ เนื่องจากปัจจุบันโลกและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก ส่งผลให้โรคติดต่อหลาย ๆ โรคมีการอุบัติขึ้นใหม่และมีการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว รวมทั้งวิธีการของการแพร่กระจายของโรคดังกล่าวก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของโลกและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงด้วย

พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้ถูกประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒ ตอนที่ ๘๖ ก ลงวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๘ พระราชบัญญัตินี้ประกอบด้วย ๙ หมวด ๖๐ มาตรา โดยในมาตรา ๓ ได้บัญญัติว่า “ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๒๓” และพระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนด ๑๘๐ วันนับแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (๖ มีนาคม ๒๕๕๙) โดยพระราชบัญญัตินี้มีเนื้อหาสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

มาตรา ๔ ได้กำหนดนิยามความหมายของคำต่าง ๆ ไว้ เช่น

“โรคติดต่อ” หมายความว่า โรคที่เกิดจากเชื้อโรคหรือพิษของเชื้อโรคซึ่งสามารถแพร่ไปสู่อื่นทางตรงหรือทางอ้อมมาสู่คน

“โรคติดต่ออันตราย” หมายความว่า โรคติดต่อที่มีความรุนแรงสูงและสามารถแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว

“โรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง” หมายความว่า โรคติดต่อที่ต้องมีการติดตาม ตรวจสอบ หรือจัดเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

“โรคระบาด” หมายความว่า โรคติดต่อหรือโรคที่ยังไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคแน่ชัด ซึ่งอาจแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง หรือมีภาวะของการเกิดโรคมามากผิดปกติกว่าที่เคยเป็นมา

“พาหะ” หมายความว่า คนหรือสัตว์ซึ่งไม่มีอาการของโรคติดต่อปรากฏแต่ร่างกายมีเชื้อโรคนั้นซึ่งอาจติดต่อถึงผู้อื่นได้

“การสอบสวนโรค” หมายความว่า กระบวนการเพื่อหาสาเหตุ แหล่งที่เกิดและแหล่งแพร่ของโรค เพื่อประโยชน์ในการควบคุมโรค

“การเฝ้าระวัง” หมายความว่า การสังเกต การเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการรายงาน และการติดตามผลของการแพร่ของโรคอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการที่เป็นระบบ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมโรค

“พาหนะ” หมายความว่า ยานพาหนะ สัตว์ หรือวัตถุ ซึ่งใช้ในการขนส่งคน สัตว์ หรือสิ่งของ โดยทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศ

“การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค” หมายความว่า การกระทำทางการแพทย์ต่อคน หรือสัตว์ โดยวิธีการใด ๆ เพื่อให้คนหรือสัตว์เกิดความต้านทานโรค

“ที่เฝ้าระวัง” หมายความว่า ที่ใด ๆ ซึ่งเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อกำหนดให้เป็นที่สำคัญ แยกกัก หรือกักกันคนหรือสัตว์ที่เป็นหรือมีเหตุสงสัยว่าเป็นโรคติดต่อใด ๆ เพื่อป้องกันมิให้โรคนั้นแพร่โดยทางตรงหรือทางอ้อมไปยังผู้ซึ่งอาจได้รับเชื้อโรคนั้น ๆ ได้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ

และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขจะเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ในส่วนของคณะกรรมการ/คณะทำงาน ตามพระราชบัญญัตินี้ ประกอบด้วย

มาตรา ๑๑ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ”

ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ โดยมีปลัดกระทรวงต่าง ๆ เช่น ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงมหาดไทย เลขาธิการคณะกรรมการ ก ฤ ๒ ฐ ี ก ๑ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดีกรมอนามัย ปลัดกรุงเทพมหานคร กรรมการซึ่งมาจากผู้แทนแพทยสภา ผู้แทนสภาการพยาบาล ผู้แทนสมาคมโรงพยาบาลเอกชน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง ฯลฯ เป็นกรรมการ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย วางระบบ และแนวทางในการปฏิบัติในการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด ดำเนินการ ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการเฝ้าระวัง เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนเกี่ยวกับการเฝ้าระวัง ป้องกันโรคติดต่อ เป็นต้น

มาตรา ๑๖ ให้มีคณะกรรมการด้านวิชาการคณะหนึ่ง ประกอบด้วยประธานกรรมการ ซึ่งแต่งตั้งจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๑๑ (๔) และให้มีกรรมการซึ่งแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านเรื่องโรคติดต่อ อีกจำนวนไม่เกิน ๗ คน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการประกาศเขตโรคติดต่อ การประกาศโรคระบาด การประกาศยกเลิกสภาวะการณ์โรคต่าง ๆ เป็นต้น

มาตรา ๒๐ ให้มีคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกัน

ค ว บ ค ม โ ร ค

ที่รับผิดชอบในเขตจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรีและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง อำนวยการโรงพยาบาลทั่วไป ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน สาธารณสุขอำเภอซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง เป็นกรรมการ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามนโยบาย ระบบ และแนวทางการปฏิบัติในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อที่คณะกรรมการกำหนด จัดทำแผนปฏิบัติการเฝ้าระวัง และควบคุมโรคติดต่อหรือโรคระบาดในเขตพื้นที่จังหวัด รายงานสถานการณ์โรคติดต่อซึ่งเกิดขึ้นในเขตพื้นที่จังหวัดต่ออธิบดี ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

มาตรา ๒๓ คณะทำงานประจำช่องทางเข้าออก ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ เป็นประธานคณะทำงาน ผู้แทนกรมปศุสัตว์ ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ผู้อำนวยการโรงพยาบาลในสังกัดหน่วยงานของรัฐ เจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อซึ่งประจำด่านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ เป็นคณะทำงาน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบในการจัดแผนปฏิบัติการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ ประสาน สนับสนุน และติดตาม ประเมินผลการดำเนินการตามแผน เป็นต้น

มาตรา ๒๖ ให้มีคณะกรรมการโรคติดต่อกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกรมปศุสัตว์ ผู้อำนวยการสำนักการแพทย์กรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการโรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้ดำเนินการสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร ฯลฯ เป็นกรรมการ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามนโยบาย ระบบ แนวทางปฏิบัติในการเฝ้าระวัง ควบคุมโรคติดต่อ จัดทำแผนปฏิบัติการเฝ้าระวัง รายงานสถานการณ์โรคติดต่อ สนับสนุน ส่งเสริม และประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในกรุงเทพมหานครแล้วรายงานต่อคณะกรรมการ เป็นต้น

ในส่วนของการเฝ้าระวังโรคติดต่อได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฯ นี้ในส่วนของหมวด ๕ ซึ่งในกรณีที่มีโรคติดต่อร้ายแรง โรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง หรือโรคระบาดเกิดขึ้น บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่พนักงานควบคุมโรคติดต่อ กล่าวคือ เจ้าบ้าน แพทย์ผู้ทำการรักษาพยาบาล ผู้ทำการชันสูตร เจ้าของสถานประกอบการ หากพบผู้ที่เป็นหรือมีเหตุอันสงสัยว่าเป็นโรคติดต่อเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่ต้องดำเนินการแจ้งต่อเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อในทันที และเมื่อเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อได้รับแจ้งแล้ว เจ้าพนักงานฯ ต้องแจ้งคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดหรือคณะกรรมการโรคติดต่อกรุงเทพมหานคร พร้อมรายงานให้กรมควบคุมโรคทราบโดยเร็ว และในกรณีที่มีเหตุให้สงสัยว่ามีโรคติดต่ออันตราย โรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังหรือโรคระบาดเกิดขึ้นในต่างประเทศ ให้กรมควบคุมโรคเป็นผู้ประสานงานไปยังองค์การอนามัยโลกเพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับโรคดังกล่าวในทันที

และเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เมื่อเกิดโรคติดต่ออันตราย หรือโรคระบาดหรือแม้กระทั่งมีเหตุสงสัยว่าได้เกิดโรคติดต่ออันตรายหรือโรคระบาดในเขตพื้นที่ใด เจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่นั้นมียอำนาจที่จะดำเนินการเองหรือออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ใดดำเนินการได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฯ แต่ทั้งนี้หากเป็นกรณีที่มิเหตุเร่งด่วนเพื่อป้องกันการแพร่ของโรคติดต่ออันตรายหรือโรคระบาด ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดหรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการโรคติดต่อกรุงเทพมหานคร มีอำนาจในพื้นที่ความรับผิดชอบในการที่จะ

(๑) สั่งปิดตลาด สถานที่ประกอบหรือจำหน่ายอาหาร สถานที่ผลิตหรือจำหน่ายเครื่องดื่ม โรงงาน สถานที่ชุมนุมชน โรงมหรสพ สถานศึกษา หรือสถานที่อื่นใดไว้เป็นการชั่วคราว

(๒) สั่งให้ผู้ที่เป็นหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นโรคติดต่ออันตรายหรือโรคระบาดหยุดการประกอบ อาชีพเป็นการชั่วคราว

(๓) สั่งห้ามผู้ที่เป็นหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นโรคติดต่ออันตรายหรือโรคระบาดเข้าไป ในสถานที่ชุมนุมชน โรงมหรสพ สถานศึกษา หรือสถานที่อื่นใด เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ

นอกจากนั้นแล้วพระราชบัญญัติฯ นี้ยังได้ให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดโดยความเห็นชอบของ คณะกรรมการโรคติดต่อสามารถจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคติดต่อขึ้นในทุกอำเภอหรือทุกเขตอย่างน้อย หนึ่งหน่วย เพื่อทำหน้าที่ในการเฝ้าระวัง สอบสวนโรค ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่ออันตรายหรือโรคระบาด ได้อีกด้วย

สำหรับในส่วนของอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อตามพระราชบัญญัติฯ นี้ ได้กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) มีหนังสือเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือแจ้งข้อเท็จจริงหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานใดเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อใช้ประกอบการพิจารณา

(๒) เข้าไปในพาหนะ อาคาร หรือสถานที่ใดๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ ตก หรือในเวลาทำการของอาคารหรือสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบหรือควบคุมให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และหากยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จในเวลาดังกล่าวให้สามารถดำเนินการต่อไปได้จนกว่าจะแล้วเสร็จ ซึ่งการดำเนินการตาม (๒) ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด ในการปฏิบัติหน้าที่ ของเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อตาม (๒) ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร รวมทั้ง พระราชบัญญัติฯ นี้ยังได้กำหนดให้มีรูปแบบ เครื่องหมาย และบัตรประจำตัวสำหรับเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อเพื่อแสดงตัวขณะปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย

สรุปสาระสำคัญในพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่ไม่มีในพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๒๓

พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ถูกเขียนขึ้นมาใหม่เนื่องจากพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ ไม่มีความทันสมัยและครอบคลุมการแพร่ระบาดของโรคใหม่ ๆ ที่เพียงพอ เนื่องจากปัจจุบันโลก เรามีการเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะในเรื่องของสิ่งแวดล้อม มีเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับ ชีวิตของมนุษย์มากยิ่งขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้อิทธิพลถึงการทำให้เกิดโรคร้ายต่าง ๆ ที่ไม่เคย ค้นพบมาก่อนมากยิ่งขึ้น หรือโรคร้ายบางชนิดมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมดังกล่าวจนทำให้ วิธีการป้องกันและแก้ไขแบบเดิมที่เคยปฏิบัติมานั้นไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังนั้น มนุษย์เราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะป้องกันให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโรคร้ายดังกล่าว และหนึ่ง ในการป้องกันที่มนุษย์สามารถกระทำได้นั้นคือ การวางแผนหาหนทางป้องกันที่มีประสิทธิภาพโดยการกำหนด กฎหมายเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการและกฎหมายนั้นจะต้องมีความทันสมัยทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่ได้มีการพัฒนามาจากพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้มีการกำหนดสิ่งต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- กำหนดให้มีคณะกรรมการ/คณะทำงาน ประกอบด้วย
 - คณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ
 - คณะกรรมการด้านวิชาการ
 - คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด / กรุงเทพมหานคร

- คณะทำงานประจำช่องทางเข้าออก

- ให้มีหน่วยปฏิบัติการควบคุมโรคติดต่ออย่างน้อยอำเภอละ ๑ หน่วย
- การเปิดเผยข้อมูลให้เปิดเผยเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติกำหนด
- ให้มีรูปแบบ เครื่องหมาย และบัตรประจำตัวสำหรับเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อเพื่อแสดงตัวขณะปฏิบัติหน้าที่
- ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศชื่ออาการสำคัญและสถานที่ที่มีการระบาดเกิดขึ้นและมีอำนาจประกาศยกเลิกเมื่อสภาวะการณ์ของโรคสงบลง
- ให้กรมควบคุมโรคเป็นหน่วยงานกลางในการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อและเป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ/คณะกรรมการวิชาการ
- กำหนดให้มีการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคติดต่อตามความจำเป็น
- ให้มีคณะทำงานประจำช่องทางเข้าออกทุกช่องทางที่มีด้านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ
- ได้กำหนดว่าบรรดาความผิดในกรณีโทษปรับสถานเดียวหรือมีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี ให้อธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติกำหนด

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า โรคภัยต่าง ๆ สามารถแบ่งออกได้เป็นโรคที่ไม่ติดต่อและโรคติดต่อ สำหรับในส่วนของโรคติดต่อนั้นเกิดจากการแพร่กระจายของเชื้อโรคจากสิ่งมีชีวิตหนึ่งไปยังสิ่งมีชีวิตหนึ่ง ซึ่งแต่ละโรคมีความรุนแรงที่แตกต่างกันออกไป ประกอบกับในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่มีการเจริญเติบโตทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ การติดต่อสื่อสารที่ไร้พรมแดน ผู้คนจากถิ่นต่าง ๆ สามารถติดต่อและเดินทางไปมาหาสู่กันได้ง่ายมากขึ้น จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ได้ส่งผลกระทบให้การแพร่กระจายของโรคติดต่อนี้มีความรุนแรงและแพร่ระบาดได้มากยิ่งขึ้นกว่าที่เคยเป็นมา ทั้งโรคติดต่อที่อุบัติใหม่และโรคติดต่อที่อุบัติซ้ำ ดังนั้น หนทางหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการป้องกันการแพร่ระบาดดังกล่าวได้นั้น คือ การต้องพัฒนาและปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเฝ้าระวัง การป้องกัน และการควบคุมโรคติดต่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งผู้เรียบเรียงมีความเห็นว่าพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ นี้ได้ตอบโจทย์การวิวัฒนาการและการแพร่กระจายของโรคติดต่อต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคติดต่อที่อุบัติใหม่ได้ดีในระดับหนึ่งแล้ว แต่ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญที่สุดนั้นคือ การดูแลสุขภาพอนามัยของแต่ละบุคคล รวมถึงสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีและถูกสุขอนามัย มีการออกกำลังกายอยู่สม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่สะอาด มีประโยชน์ ครอบคลุมหมู่ที่ร่างกายต้องการ นอกจากนั้นยังมีความจำเป็นที่จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีความสะอาด ร่วมกันรักษาป่าไม้ แหล่งน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งหล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์ให้มีความสะอาดอย่างจริงจังและยั่งยืน เพื่อเป็นการร่วมกันหยุดและลดการเกิดโรคภัยต่าง ๆ ลดการแพร่กระจายของเชื้อโรค เพื่อการมีสุขภาพอนามัยที่ดีของเราทุกคนต่อไป